

Οίνος & ποίηση...

Τα περίφημα ορεινά αμπέλια, το εύγευστο κρασί και μια αναπάντεχη φθινοπωρινή κακοκαιρία σηματοδότησαν περισσότερο από οτιδήποτε άλλο την ιστορία της Ζίτσας.

Ήταν **12 Οκτωβρίου του 1809** όταν δύο νεαροί Άγγλοι αριστοκράτες, οι **Lord Byron** και **John Cam Hobhouse** που ταξίδευαν από τα Γιάννενα στο Τεπελένι για να συναντήσουν τον "Λέοντα της Ηπείρου", **Αλή Πασά**, αντιμετώπισαν μια τρομακτική καταιγίδα. Μια καταιγίδα "*αντάξια του Έλληνα Δία*" που είχε σαν

ΚΕΙΜΕΝΟ: **ΑΝΤΩΝΗΣ ΔΗΜΑΣ**
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: **ΣΠΥΡΟΣ ΒΑΓΓΕΛΑΚΗΣ**

αποτέλεσμα να χάσουν τον δρόμο τους και να αναζητήσουν καταφύγιο στο μοναστήρι του **Προφήτη Ηλία**. Το μοναστήρι άλλωστε προσέφερε όλες τις δυνατότητες για την ανασυγκρότησή τους εν όψει της σπουδαίας αποστολής. Δεν είναι υπερβολή να λεχθεί, ότι το ολιγόωρο πέραςμα της 12ης και η διανυκτέρευση της 25ης Οκτωβρίου στην επιστροφή του νεαρού Λόρδου Βύρωνα από τη Ζίτσα, αποτέλεσαν κορυφαίο σταθμό για την ως τότε άσημη κωμόπολη. Ο μεγάλος ποιητής-περιηγητής Byron ανταποδίδοντας πλουσιοπάροχα την φιλοξενία της, εξασφάλισε το εισιτήριο της ευρωπαϊκής της προβολής με μερικές έξοχες σε λυρισμό στροφές της περίφημης ποιητικής δημιουργίας του **Childe Harold's Pilgrimage** (Το προσκύνημα του Τσάιλντ Χάρολντ).

Ω Ζίτσα, από το σύδεντρο και φουντωτό σου λόφο,
Χαριτωμένο κι ιερό προβάλλει μοναστήρι.
Εκείθε όπου κι αν ρίξουμε το βλέμμα επάνω, κάτου,
τριγύρω μας τι χρώματα κάθε λογής! Τι τόποι
με θέληττρα μαγευτικά ξανοίγονται μπροστά μας!
Βράχοι, ποτάμια και βοννά και δάση απ'όλα πλήθος,
Κι ένας γαλάζιος ουρανός δίνει αρμονία σ' όλα...

Πανοραμική άποψη της Ζίτσας

Αυτοί ήταν οι στίχοι... και είχαν ως αποτέλεσμα η Ζίτσα να περιβληθεί με τέτοια αίγλη που δεν θα μπορούσαν να της δώσουν, δεκάδες ταξιδιωτικών χρονικών και αφηγήσεων. Έτσι η Ζίτσα μονοπώλησε στο εξής το ενδιαφέρον των περιηγητών, το ρεύμα των οποίων προς την Ελλάδα βρισκόταν σε έξαρση λόγω της αναβίωσης του αρχαιολογικού ζήλου που οφείλετο στον κλασικισμό του 18ου αιώνα και την έντονη στροφή προς τις κλασικές σπουδές

και την κλασική αρχαιολογία.

Τρία χρόνια νωρίτερα ο γιατρός και μετέπειτα γενικός πρόξενος της Γαλλίας στην αυλή του Αλή Πασά, **Pouqueville**, μας δίνει τις πρώτες πληροφορίες για την Ζίτσα και την ευρύτερη περιοχή.

Στις 4 Φεβρουαρίου του 1806 κι ενώ κατευθύνονταν στα Γιάννενα για να συναντήσει τον Αλή Πασά του αναγγέλθηκε ότι αυτός τον περίμενε στο σεράι του στη Ζίτσα. Ο Pouqueville δίνει

Το Ειρηνοδίκειο της Ζίτσας.

Παραδοσιακό μπακάλικο.

Η Μονή του Προφήτη Ηλία με πλούσια ιστορία και υψηλούς προσκεκλημένους. Το θαυμάσιο τέμπλο του Καθολικού της Μονής. (δεξιά)

μια πολύ εύγλωττη τοπογραφική περιγραφή της περιοχής από το λόφο του μοναστηριού του **Προφήτη Ηλία** όπου και φιλοξενήθηκε.

"Το μοναστήρι στέφει την κορυφή ενός στρογγυλού λόφου, από το ύψος του οποίου αποκαλύπτεται η άνω κοιλάδα του Θύαμι, το στενό από το οποίο ο ποταμός μπαίνει στη Θεσπρωτία. Προς το νότο η ματιά εισδύει στα βουνά της Ολύτσιας ως την Πασσαρόνα κι ο ορίζοντας στην ανατολή κλείνεται από την οροσειρά της Πίνδου, στις χαράδρες της οποίας απλώνεται η Πεορραιβία, κοινά ονομαζόμενη επαρχία Ζαγορίου. Από το ίδιο σημείο κατοπτρεύει κανείς τη λεκάνη της Ζίτσας, τη στολισμένη με αμπέλια, που τα κλήματα και τα σπαράγγια της την άνοιξη ποικίλλουν ευχάριστα το κόκκινο φόντο ενός ηφαιστειογενούς εδάφους"

Από το μπαλκόνι του κοινοτικού ξενώνα "**Καλλιθέα**" ταυτίζω το οπτικό μου πεδίο με τις προς νότον και δυσμάς περιγραφές του Rouqueville. Οι ομαλές πλαγιές της Ζίτσας προς τη δύση χρωματίζονται στα χειμωνιάτικα ερυθροκίτρινα χρώματα των διατεταγμένων με πειθαρχία αμπελιών που διακόπτονται από καφετιά

σύ-δεντρα βελανιδιών και άσπρων κοπαδιών που βόσκουν ναυαγικά την μουσκεμένη χλόη του χειμώνα. Ο ρους του **Θύαμι** αποτυπώνεται στον ουρανό από τα νέφη των υδρατιών του. Ο **Ολύτσιας** (πιο γνωστός σήμερα ως **Τόμαρος**) στους πρόποδες του οποίου φωλιάζει η Δωδώνη, αχνοφαίνεται χιονισμένος στο νότο...

Πρωί πρωί παίρνω το δρόμο για το ποτάμι. Θυμάμαι πριν χρόνια τον ξησηκωμό των κατοίκων της Θεσπρωτίας που είχε προκαλέσει η σκέψη-πρόταση να μεταφέρονται τα επεξεργασμένα λύματα της πόλης των Ιωαννίνων μέσω του πανέμορφου ηπειρωτικού ποταμού στη θάλασσα. Ο **Θύαμις (Καλαμάς)**, το δεύτερο σε μήκος ποτάμι της Ηπείρου μετά τον Άραχθο, πήρε το όνομά του από το ρήμα **θύω** που σημαίνει θυμών κάτι που γενικά συμπίπτει με την συμπεριφορά των ορμητικών νερών του. Πηγάζει από την περιοχή των Δολιανών και μετά από υδάτινη πορεία που πλησιάζει τα 100 χιλιόμετρα εκβάλλει στην περιοχή της **Σαγιάδας**, στο Ιόνιο. Η σύγχρονη ονομασία του, "Καλαμάς", οφείλεται στα πολλά καλάμια που φύονται στην περιοχή των πηγών του. Ο

MILITANTIA

LITURGIA

EPIGRAMATA

ZEPHYRI

QUAE

THEOLOGICA

OPERA

XRISTIANAE

INDIAE

SINAE

AFRICAE

MAGNAE

HINDUSTANAE

ORIENTIS

TURCIAE

XRISTIANAE

SINAE

Στην φωτεινή τράπεζα της Μονής έρεε άφθονο το θαυμάσιο κρασί της Ζίτσας.
"Εδώ οι μοναχοί δεν τσιγκουνεύονταν την ευθυμία τους" παρατήρησε ο Lord Byron. (Επάνω).
Τα δωμάτια φιλοξενίας της Μονής. (Κάτω)
Πιθάρια, βαρέλια και άλλα χρηστικά αντικείμενα στο ατμοσφαιρικό κατώγι της Μονής. (Δεξιά)

μεγάλος διδάσκαλος **Αθανάσιος Ψαλλίδας** εκτιμά ότι η αλλαγή της ονομασίας έγινε την εποχή του μεσαίωνα. Το ίδιο ισχυρίζεται και ο **Παναγιώτης Αραβαντινός** στο βιβλίο του "Η περιγραφή της Ηπείρου" σημειώνοντας ότι "*εκλήθη Καλαμάς ένεκεν της πληθύος των παρά των πηγών του εμφομένον καλαμών*".

Μετά από κατηφορική διαδρομή 5 χιλιομέτρων φθάνω στην ταλαιπωρημένη σιδερένια γέφυρα του '70 που ενώνει τη Ζίτσα με το χωριό **Λίθινο**. Εν μέσω πλατανιών και πυκνής αναρριχόμενης βλάστησης που θυμίζει Αμαζόνιο, κατεβαίνω τα διαμορφωμένα σκαλιά (προσοχή γλιστράει!) που οδηγούν στην κοίτη του ποταμού και την ξύλινη εξέδρα για την παρατήρηση ενός γεωλογικού φαινομένου που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σαν θαύμα της φύσης. Εξοστατικός αντικρούζω το **Θεογέφυρο**, ένα φυσικό βράχινο γεφύρι, μια αψίδα με μήκος **40 μέτρων**, που περνά **20 μέτρα** πάνω από το ποτάμι. Σύμφωνα με τους ειδικούς κάποια κατολίπωση έσπρωξε έναν τεράστιο βράχο στο κέντρο της κοίτης του ορμητικού ποταμού με αποτέλεσμα τα νερά να ψάξουν για διέξοδο που με τα χρόνια την βρήκαν διαβρώνοντας το βράχο και δημιουργώντας ένα τοξωτό γεφύρι που η φύση φρόντισε να μην διαφέρει και πολύ από τα περίφημα ηπειρώτικα γεφύρια.

Έτσι με πρωτομάστορα τη φύση το Θεογέφυρο ήταν μέχρι το 1800 - που ο Αλή Πασάς κατασκεύασε το γεφύρι στο Ράικο - ο μοναδικός συγκοινωνιακός κόμβος των χωριών της δυτικής όχθης του Καλαμά με τα Γιάννενα, οικονομικό και πολιτικό κέντρο της περιοχής.

Το Θεογέφυρο "τυλίχτηκε" όπως συμβαίνει σε αυτές τις περιπτώσεις με θρύλους και παραδόσεις. Σύμφωνα με την επικρατέστερη, η διέ-

λευση του Καλαμά γινόταν από μια πρόχειρη ξύλινη γέφυρα. Κάποια μέρα μια λεχώνα πέρασε στην απέναντι όχθη για να προσευχηθεί και να ανάψει ένα κερί στο μοναστήρι. Η μπόρα που ξέσπασε φούσκωσε το ποτάμι και παρέσυρε την ξύλινη γέφυρα χωρίζοντας τη

“Θεογέφυρο.”

Ένα πραγματικό θαύμα της φύσης.

μάνα από το βρέφος που έπρεπε να θηλάσει. Οι προσευχές της απελπισμένης μητέρας στο Θεό εμφάνισαν στη θέση της ξύλινης γέφυρας έναν τεράστιο βράχο που ένωσε τις όχθες του αφρισμένου ποταμού. Η τρεμάμενη γυναίκα

έσπευσε στο χωριό να πει για το συμβάν που οι ντόπιοι απέδωσαν σε θεική παρέμβαση, γι αυτό και ονόμασαν το γεφύρι, Θεογέφυρο.

Λίγο βορειότερα από το Θεογέφυρο ο καταρράκτης της **Γλύζιανης** εξακολουθεί και σήμερα να αναστατώνει τις αισθήσεις παρά την καταστροφή του εξαιτίας ραγδαίας βροχής στις 6 Δεκεμβρίου του **1879** (ή του 1880) στη διάρκεια της οποίας η πεδιάδα της Βελλάς μετατράπηκε σε απέραντη λίμνη και οι όγκοι των υδάτων υπέσκαψαν το βράχο και βρήκαν δίοδο κάτω από αυτόν.

Γράφει ο Ελβετός γιατρός **Schlaflfi** (Σλάιφλι) στα 1858: *"Ο θόρυβος του καταρράκτη με ευνοϊκό άνεμο και μεγάλη μάζα νερού πρέπει να ακούγεται από απόσταση δύο ως τρεις ώρες. Μια άθλια ξύλινη γέφυρα που τρέμει σε κάθε βήμα, οδηγεί στα δεξιά του σε δασώδη όχθη, από την οποία φαίνεται η μάζα νερού που, βροντερή και γεμάτη αφρούς, πέφτει σε πλάτος δύο-τριών μέτρων πάνω από ένα ασβεστολιθικό τείχος 18-20 μέτρων. Η βλάστηση γύρω, είναι πολύ πλούσια. Μεγαλοπρεπείς πλάτανοι και αμυγδαλιές σκιαάζουν τις πλαγιές, ενώ άφθονη χλόη και κισσός σκεπάζουν τους βράχους. Για τον ταξιδιώτη που μεγάλωσε με γύρω του τέτοιες σκηνές της φύσης, και που για χρόνια έπρεπε να τις στερηθεί, η θέα απ'αυτές τις στροβιλιζουσες, πίπτουσες μάζες νερού ενεργεί ζωογόνα και ενεργητικά και είναι ικανή να του ξυπνήσει στην μνήμη του τη μακρινή πατρίδα".* Και ο Lord Byron αποδίδει ποιητικά τη μαγεσία του καταρράκτη της Γλύζιανης .

*... Και το τραχύ αχολόγημα παρέχει του χειμάρρου
μας δείχνει πού γκρεμίζεται κι ο μέγας
καταρράκτης
ορμητικός ανάμεσα στους αποτόμους βράχους
που πότε ευφραίνουν την ψυχή και πότε την
τρομάζουν.*

Στις όχθες του Καλαμά και σε απόσταση μόλις 300 μέτρων από το Θεογέφυρο βρίσκεται ο **"Νερόμυλος του Αχιλλέα"**. Έχει μετατραπεί σε παραδοσιακό εστιατόριο που διατηρεί αναλλοίωτα και ενεργά τα στοιχεία του παλιού μύλου που προϋπήρχε. Έτσι ο επισκέπτης μπορεί να δει τις δύο μυλόπετρες, το σύστημα της κίνησής τους και τις δύο λειτουργικές νεροτριβές με τα μαντάνια που χρησιμοποιούσαν για να μαλακώσουν το νήμα των λεγόμενων βαρειών

Ο Νερόμυλος του Αχιλλέα, σε κοντινή απόσταση από το Θεογέφυρο. Στον Νερόμυλο διατηρούνται αναλλοίωτα και ενεργά τα στοιχεία του μύλου που προϋπήρχε.

κουβερτών (φλοκάτες).

Η ψημένη στη σχάρα πέστροφα του Καλαμά που μου προτάθηκε, η πολιτική σαλάτα και η φρουτώδης “Ντεμπίνα” ήταν ένας υποδειγματικός γευστικός συνδυασμός για μεσημεριανό γεύμα δίπλα στο ποτάμι.

Το απόγευμα επιστρέφω στη Ζίτσα που σε αντίθεση με πολλά ηπειρωτικά χωριά δεν ερημώθηκε ποτέ. Το χωριό ήταν και παραμένει ζωντανό. Μεγαλόπρεπη η εκκλησία του Αγίου Νικολάου, εν λειτουργία το Ειρηνοδικείο και το Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών στο κτίριο του παλιού Δημοτικού σχολείου. Σήμερα σαν έδρα του ομώνυμου δήμου αποτελεί το διοικητικό κέντρο 2100 κατοίκων. Η Ζίτσα στη διάρκεια της τουρκοκρατίας δεν αποτέλεσε ποτέ τσιφλίκι. Απελάμβανε ένα καθεστώς "ελευθερίας" χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι κάτοικοι δεν φορολογούνταν αγρίως. Γράφει ο Hobhouse, συνοδοιπόρος του Βύρωνος στα 1809:

"Η Ζίτσα είναι ένα χωριό με 150 σπίτια περίπου και κατοικείται από Έλληνες χωρικούς. Οι κάτοικοί της καλλιεργούσαν μια πλούσια γη,

είχαν κοπάδια, κρασί, σάβρια, κρέας, δέρματα κι ακόμα γάλα από τα πρόβατα και τα γίδια τους. Όλα έπρεπε να πουληθούν για να βρεθεί ένας τόσο υπερβολικός φόρος. Λιμοκτονούσαν μέσα στην αφθονία. Η δουλειά τους ήταν χωρίς αμοιβή, η ξεκούρασή τους χωρίς ψυχαγωγία. Ακόμη και οι γιορτές της εκκλησίας τους έφευγαν χωρίς να τις γιορτάσουν γιατί δεν είχαν την όρεξη ούτε τα μέσα για τις διασκεδάσεις"

Καλαμά και είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Πήρε το όνομά της από τους Πατέρες που ασκήτευαν στις σπηλιές γύρω από την Μονή που χτίστηκε το **1590** (η ημερομηνία πιστοποιείται από εντοιχισμένη επιγραφή στο νότιο εξωτερικό τοίχο του Καθολικού) στη θέση "Ασκηταριά", μια εκπληκτική πεδινή έκταση με πυκνό δάσος αιωνόβιων βελανιδιών (τώρα δεν υπάρχουν) στην

Η Μονή Πατέρων δεσπάζει στην κοιλάδα του Καλαμά. Το καμπαναριό και το Καθολικό της Μονής Πατέρων.

Και η υποκόμισσα **Emily-Anne Strangford** παρατηρεί πενήντα χρόνια αργότερα:

"Το χωριό είναι γραφικά τοποθετημένο και χαριτωμένο, και περηφανεύεται ότι έχει 360 σπίτια, αρκετές ψηλές εκκλησίες και ένα μεγαλοπρεπές σχολικό κτίριο, χτισμένο πρόσφατα, ευάερο και καλά εξοπλισμένο..."

Η **Μονή Πατέρων** δεσπάζει στην κοιλάδα του

ανατολική όχθη του ποταμού απέναντι από το χωριό Λίθινο. Από τους δεκάδες ασκητές που έζησαν στις σπηλιές δίπλα στο μοναστήρι οι Δαυίδ, Δαμιανός και Παρθένιος εξασφάλισαν την υστεροφημία τους από μια επιστολή που έστειλαν στον τότε μητροπολίτη Ιωαννίνων Κλήμη ζητώντας την παρέμβασή του έτσι ώστε οι γυναίκες να πάψουν να χρησιμοποιούν το

ψιμύθιο. Ήταν η εποχή που οι γυναίκες των Ιωαννίνων άρχισαν να χρησιμοποιούν διάφορες κρέμες και βαφές για το πρόσωπό τους πράγμα το οποίο συζητήθηκε έντονα εκείνο τον καιρό...

Ακόμα κι ο Αλή Πασάς περνώντας από την περιοχή εντυπωσιάστηκε από την ομορφιά της και ζήτησε από τον ηγούμενο να του χαρίσει την κοιλάδα. Ο ηγούμενος παριστάνοντας τον απλό μοναχό αρνήθηκε να υπακούσει προφασιζόμενος έλλειψη αρμοδιότητας. Ο Αλής αναχώρησε οργισμένος και μετά από μικρό χρονικό διάστημα έστειλε άνθρωπο για να ξυλεύσει την περιοχή. (Μάλλον τότε αφανίστηκαν και οι αιωνόβιες βελανιδιές).

Το πανέμορφο μοναστήρι κατείχε την περίοδο της ακμής του τεράστια πνευματική και υλική περιουσία. Είχε πλούσια βιβλιοθήκη αλλά και μια τεράστια έκταση που άρχιζε από το Θεογέφυρο και κατέληγε στην πηγή Τριάμνα, κάτω από το Σακελλαριό. Έκταση πεδινή με ποτιστικά χωράφια, λιβάδια, ελαιώνες και πλούσιους αμπελώνες. Εκεί έβουσκαν περι-

στην χλιδή και στη σπατάλη καθώς και στην ηγεμονική ζωή που ζούσαν όταν το μοναστήρι είχε εξωτερικούς πόρους, δεν μπόρεσαν να προσαρμοστούν στις καινούργιες οικονομικές συνθήκες και εξανέμισαν και τους τοπικούς πόρους"

Από το 1910 που πεθαίνει ο τελευταίος ηγούμενος Διονύσιος Καρώνης από τη Ζίτσα, το μοναστήρι ερημώνεται και αρχίζει η αδυσώπητη μάχη με το χρόνο. Τα κελιά καταρρέουν το 1915, το εξωτερικό περιτείχισμα της δυτικής πλευράς υποχωρεί και το καθολικό υφίσταται σημαντικές ζημιές. Μόλις τα τελευταία χρόνια εγκρίθηκαν κάποιες πιτώσεις και άρχισαν εργασίες συντήρησης του καθολικού, αρχής γενομένης από την στέγη. Η σημερινή εικόνα της περίφημης Μονής παρά την εγκατάλειψη και τη φθορά λειτουργεί αποτελεσματικά σαν μηχανή του χρόνου. Το διπλό τείχος, οι πολεμίστρες, η βάση της καταχύστρας για το καντό λάδι, τα γκρεμισμένα κελιά, οι εγγάρακτες επιγραφές που αφορούν την θεμελίωση του ναού και των άλλων κτιρίων, ο σταυροειδής ναός

Το Καθολικό, αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου, αποπνέει το μεγαλείο της Μονής.

σότερα από χίλια κατύκια και πεντακόσια πρόβατα, εκεί υπήρχαν και τριακόσιες κυψέλες σε ειδικό περιτειχισμένο μελισσομάντρι. Ακόμα και το χωριό Λίθινο ανήκε στην Μονή αφού το είχε αγοράσει από Τούρκους αγάδες το 1860. Η φήμη και ο πλούτος της Μονής Πατέρων έφτασαν πολύ μακριά. Είναι χαρακτηριστικό, ότι ο μεγάλοπρεπος καθεδρικός ναός του Βουκουρεστίου ήταν το τεσσαρακοστό μετόχι της Μονής στην Μολδοβλαχία και ονομάστηκε **Σαραντάριον** ενώ για την ψυχική τους σωτηρία αφιέρωσαν χρήματα και κτήματα στη Μονή ο τσάρος **Αλέξιος Μιχαήλοβιτς** και ο Ρώσος πατριάρχης **Νίκων**.

Την ακμή ακολούθησε η παρακμή. Το πάλαι ποτέ πλούσιο μοναστήρι που στα 1807 είχε 25 μοναχούς έφτασε στις αρχές του 20ου αιώνα να μην είναι σε θέση να πληρώσει την μισθοδοσία ενός παπά για να λειτουργεί.

Σύμφωνα με τον **Βασίλη Οικονόμου**: "Υπαίτιοι για το κατάντημα αυτό είναι οι τελευταίοι ηγούμενοι γιατί το μοναστήρι μπορούσε να κρατηθεί πολύ καλά με τους τοπικούς πόρους οι οποίοι ήταν υπεραρκετοί. Αλλά αυτοί σνηθησιμένοι

αγιορείτικου τύπου και οι δεσποτικές εικόνες του τέμπλου αποπνέουν χωρίς άλλο το μεγαλείο του μοναστηριού.

Τα αμπέλια και το κρασί της Ζίτσας έπαιξαν σημαντικότατο ρόλο στην ιστορική της διαδρομή, από τον 15ο αιώνα που πρωτοκατοικήθηκε η Ζίτσα.

Τα ορεινά αμπέλια στους λόφους και τις πλαγιές δέχονται την αύρα του Ιονίου πελάγους κάνοντας τους χειμώνας ηπιότερους και τα καλοκαίρια δροσερότερα, συνθήκες, που σε συνδυασμό με το ασβεστολιθικό έδαφος και το υψόμετρο (700 μέτρα) δημιουργούν άριστες προϋποθέσεις για την καλλιέργεια εξαιρετικών ποικιλιών σταφυλιών. Σήμα κατατεθέν της Ζίτσας είναι η γηγενής ποικιλία κρασοστάφυλων "Ντεμπίνα", που φέρει την "Ονομασία Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας" (ΟΠΑΠ), και δίνει ένα θαυμάσιο φρουτώδες αρωματικό κρασί με λεπτό, φρέσκο άρωμα. Η ευλογία των χωμάτων και των αμπελιών στις εναλλασσόμενες κοιλάδες της ορεινής Ζίτσας έχει σαν αποτέλεσμα την αποτελεσματική καλ-

Η κάτω κοιλάδα του Καλαμά.

λιέργεια. Καλλιεργούνται επίσης και δυο ερυθρές γηγενείς ποικιλίες σταφυλιών το "**Βλάχικο**" και το "**Μπεκάρι**" αλλά και οι γαλλικές ποικιλίες **Cabernet Sauvignon** και **Chardonnay**.

Τη δεκαετία του '50 καλλιεργούνταν γύρω στα 6000 στρέμματα αμπελιών της ποικιλίας "Ντεμπίνα" και σε μικρότερο βαθμό κάποιων άλλων ερυθρών ποικιλιών.

Η μετανάστευση του κόσμου και μια καταστροφική φυλλοξήρα στα μέσα της δεκαετίας του '50 είχαν σαν συνέπεια τον περιορισμό της παραγωγής.

Στις αρχές της δεκαετίας του '70 ξεκινά η συστηματικοποίηση των καλλιεργιών με νέους αμπελώνες σε γραμμική διάταξη αλλά και η διάθεση από τη νέα γενιά να συνεχίσει την αμπελουργική παράδοση των προγόνων της. Σήμερα στη Ζίτσα λειτουργούν τέσσερις οινοποιητικές μονάδες.

Επισκέπτομαι το πρότυπο οινοποιείο του κτήματος **Γκλίναβος** στους πρόποδες του λόφου του Μοναστηριού της Ζίτσας, του **Προ-**

φήτη Ηλία.

Ο οινοποιός **Θωμάς Γκλίναβος** και ο οινολόγος **Αντρέας Γκαμπάγιας** αναλαμβάνουν την ξενάγησή μου. Το οινοποιείο με κερδίζει με την παραδοσιακή του αρχιτεκτονική και περισσότερο με το μυρωδάτο σκοτεινό κελλάρι με τα δρύινα βαρέλια που χρησιμοποιούνται για την ωρίμανση των ερυθρών ποικιλιών του κτήματος και του λευκού fume "**Αίθινο**".

Η υπέροχη γηγενής "Ντεμπίνα" είναι "υπεύθυνη" ανάμεσα σε άλλα για το "**Primus**" (15000 φιάλες ετησίως) με λαμπερό χρυσοπράσινο χρώμα και λεπτό άρωμα από μήλο, αχλάδι και ροδάκινο. Επίσης για την ομώνυμη "**Debina**" με το λεπτό άρωμα από μήλο, αχλάδι και μπανάνια και για το καπνιστό "**Αίθινο**" (8000 φιάλες ετησίως) που μένει για τουλάχιστον έξι μήνες σε δρύινα γαλλικά βαρέλια για να αποκτήσει τη γεμάτη γεύση του με άρωμα από μήλο, αχλάδι, βανίλια και μπαχαρικά.

Η ποικιλία "Ντεμπίνα" της Ζίτσας δίνει ακόμη το "**Balthazar**" που κυκλοφορεί στην αγορά από το 1979, τον λευκό αφρώδη "**Byron**" (13000

φιάλες ετησίως) αλλά και τον λευκό φυσικό αφρώδη "Poeme" που παρασκευάζεται με την κλασική μέθοδο της Καμπανίας από σταφύλια με καλή οξύτητα.

Οι δύο ερυθρές ποικιλίες "Βλάχικο" και "Μπεκάρι" μαζί με την φημισμένη "Αγιωργίτι-κη" δίνουν το βαθύ κόκκινο χρώμα και την διακριτική βελούδινη γεύση από βανίλια, κανέλλα και φρούτα του δάσους του "Κόκκινου Βελούδου" (65000 φιάλες ετησίως). Οι ίδιες ποικιλίες μαζί με "Cabernet Sauvignon" και μικρό ποσοστό "Αγιωργίτικου" μετά από δωδεκάμηνη παλαίωση έχουν σαν αποτέλεσμα το βαθύ κόκκινο χρώμα και την γεμάτη γεύση από βύσσινο, ξηρά φρούτα και βανίλια του καταπληκτικού ερυθρού "Δρυάδες" (4800 φιάλες ετησίως). Γνωστός είναι και ο ροζέ ημιξηρος ημιαφρώδης οίνος "Κυρά Φροσύνη" με το χρώμα της άγριας φρούλας που παράγεται αποκλειστικά από την μίξη των γηγενών ποικιλιών (Ντεμπίνα, λίγο Βλάχικο και Μπεκάρι).

Με την γλυκιά ευφορία του ερασιτέχνη σωμαελιέ αφήνω το οινοποιείο και παίρνω την ανηφόρα για το Μοναστήρι του Προφήτη Ηλία που εκτός από την πλούσια ιστορία του είχε κι

αντό τις διακρίσεις του στο κρασί. Ιστορικές πηγές και μαρτυρίες περιηγητών αναφέρουν ότι οι καλόγεροί του ήταν δραστήριοι οινοποιοί από τον 18ο αιώνα.

Ο Hobhouse, αναφέρει ότι: "ο ηγούμενος Γρηγόριος, μας περιποιήθηκε σε ένα ζεστό δωμάτιο με σταφύλια κι ένα υπέροχο κρασί, όχι πατημένο με τα πόδια, αλλά ζουληγμένο από το σταφύλι με τα χέρια, ένα λευκό κρασί για το οποίο ήταν πολύ περήφανος".

Ο αιδεσιμώτατος Thomas Smart Hughes αναφέρει: "Η Ζίτσα φημίζεται για ένα πολύ σπουδαίο και ενώδες είδος άσπρου κρασιού που γίνεται από σταφύλια τα οποία έχουν εκτεθεί για τρεις μέρες στον ήλιο. Προμηθευτήκαμε από το μοναστήρι άφθονη ποσότητα απ' αυτό το νέκταρ.."

Ο Άγγλος φιλόλογος Georges Ferguson Bowen αναφέρει: "Το κρασί που παράγεται από τους αμπελώνες του μοναστηριού θεωρείται το καλύτερο στην Ήπειρο και είναι στ' αλήθεια πολύ εύγευστο" ενώ ο Ιταλός ποιητής Giuseppe Regaldi στην επίσκεψή του στη Μονή το 1853 παρατηρεί: "Εκεί παρεσκευάσθη τράπεζα με εν θαυμάσιον ψητόν αρνίον και τον εξαίρετον

Η Μονή Πατέρων και το χωριό Λίθινο.

ΦΩΤ. Α. ΔΗΜΑΣ

Γαλλικά δρύινα βαρέλια παλαίωσης στο μурωδάτο κελάρι του οινοποιείου Γκλίναβος.

Ξανθόν οίνον Ζίτσας"

Χαρακτηριστικότερη όλων είναι η περιγραφή του Ρουκουένιλλε για τον ηγούμενο **Γρηγόριο** ένας ενάρετος κληρικός που τον απασχολεί περισσότερο η φροντίδα για τα αμπέλια του: *"Η φήμη του πραγματικού πότη είχε διαδοθεί ολόγυρα σε ακτίνα δέκα λευγών, και δεν υπήρχε άλλος που να παραβγεί μαζί του στο πιστό, εκτός από τον ηγούμενο του γειτονικού μοναστηριού των Πατέρων..."*

Η ξακουστή **Μονή του Προφήτη Ηλία** θεμελιώθηκε το **1653** και βρίσκεται σήμερα σε αρκετά καλή κατάσταση. Είχε στο παρελθόν μεγάλη κτηματική περιουσία στη Ζίτσα και στα Γιάννενα, διέθετε δε και πλούσια μετόχια στη Βλαχία. Οι οικονομικές περιπέτειες και ο χρόνος την οδήγησαν σε παρακμή (ο τελευταίος μοναχός αναχώρησε το **1958**). Ένα μεγάλο μέρος του κτηριακού της ιστού κατέρρευσε, σώθηκε όμως αμέριστο το περίφημο καθολικό, κτίσμα του 16ου αιώνα με εκπληκτικό χρυσοποίκιλτο τέμπλο. Τα τελευταία χρόνια με τις προσφορές των απανταχού Ζιτσαίων επιτελέστηκαν σημαντικές εργασίες αποκατάστασης της ιστορικής φυσιογνωμίας του χώρου.

Ο υπεύθυνος για τις εργασίες στην Μονή με ξενάγησε στη φωτεινή τράπεζα, σε υπέροχα δωμάτια φιλοξενίας με τα τζακία και τα ζωγραφικά πορτρέτα του Λόρδου Βύρωνα, ενώ πιστός στην

παράδοση του μοναστηριού δεν παρέλειψε να μου προσφέρει το εξαιρετικό τσίπουρο από τα αμπέλια του έτσι ώστε αγναντεύοντας από τον λόφο να ταυτιστώ απόλυτα με τους στίχους του Βύρωνα που τόσο εύστοχα είχε παρατηρήσει ότι: *"εδώ οι μοναχοί δεν τσιγκουνεύονται την ευθυμία τους"*

Ευχαριστίες:

Ευχαριστούμε τον Δήμο Ζίτσας και ιδιαίτερα τον Δήμαρχο κ. **Νίκο Σιαπατώρη** για την φιλοξενία.

ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΖΙΤΣΑΣ

ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΟ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ "ΖΙΤΣΑ"

Τηλ. 26510 / 70961, 26580 / 22297

ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΟ ΓΚΛΙΝΑΒΟΥ

Τηλ. 26580 / 22212, 6974 070770-2

ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΟ ΠΡΑΣΣΟΥ Ε.Π.Ε.

Τηλ. 26510 / 61567, 63500

ΦΑΓΗΤΟ

Ο Νερόμυλος του Αχιλλέα

Λίθινο Ζίτσας 6936 888556, 6936 509452

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Θόδωρος Κοσμάς, *"Η Ζίτσα του 19ου αιώνα όπως την είδαν οι ξένοι περιηγητές"*, 1998.
Σπύρος Θέμελης, *"Μονή Πατέρων"*, 1997.

Γλινάρος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
THESSALONIKI

ΚΕΡΚΥΡΑ
CORFU

ΖΙΤΣΑ
ZITSA

ΗΠΕΙΡΟΣ
EPIRUS

ΙΩΑΝΝΙΝΑ
IOANNINA

ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ

Ποικιλία: Ντεμπίνα από τη Ζίτσα
Τρύγος: Τέλος Σεπτεμβρίου- Αρχή Οκτωβρίου.
Οινοποίηση: Η γλευκοποίηση γίνεται σε πνευματικά πιεστήρια με πολύ χαμηλές πιέσεις, με ελεγχόμενη θερμοκρασία 16°-18° C. Διατηρούνται λίγα γραμμάρια αζώματων ζακκάρων.
Μέσος όρος παραγωγής: 60.000 φιάλες ετησίως.
Πρώτο έτος κυκλοφορίας: 1995.
Χαρακτηριστικά: ανοιχτό σταρένιο χρώμα, άρωμα ευχάριστο από μήλο, χιτρο και αμύγδαλα, γεύση απαλή, στογγυλή και φρουτώδης.
Συνοδεύει: ψάρια, κρέατα στη σχάρα, τυριά, ελαφρούς μεζέδες, γλυκά.
Πίνεται δροσερό σε θερμοκρασία: 11°-12° C.

ΑΘΗΝΑ
ATHENS

ΚΟΚΚΙΝΟ ΒΕΛΟΥΔΟ

Ποικιλίες: Αγιωργίτικο και Βλάχικο & Μπεκάρι (ντόπιες ποικιλίες)
Τρύγος: Μέσα Σεπτεμβρίου- Αρχή Οκτωβρίου.
Οινοποίηση: Τα απορραγισμένα σταφύλια οδηγούνται σε ειδικές δεξαμενές όπου γίνεται η εκχύλιση του χρώματος. Εισι αποκτά σώμα, ωραίο μπορντώ χρώμα και χαρακτηριστικά γεμάτου κόκκινου κρασιού.
Μέσος όρος παραγωγής: 65.000 φιάλες ετησίως
Πρώτο έτος κυκλοφορίας: 1995
Χαρακτηριστικά: χρώμα βαθύ κόκκινο, άρωμα από βανίλια κανέλα και φρούτα του δάσους, γεύση γεράτη, βελούδινη, διακριτική, διακριτική.
Συνοδεύει: κρέατα, αλλαντικά, τυριά.
Σερβίρεται σε θερμοκρασία δωματίου: 16°-18° C.

ΚΡΗΤΗ
CRETE

Μοναστήρι - Ζίτσα, 44003 Ζίτσα, Ιωάννινα,
τηλ.: 26580 22212, 26580 22261,
www.glinavos.gr
e-mail: glinavl@otenet.gr